

Jiří Urban: Sociální recepce kolektivizace venkova v horním Polabí. Ústav historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, 2015.

Posudek oponenta.

Autor se v souladu se svou výzkumnou specializací v předložené práci zaměřil na období let 1949 – 1953 a děje, které byly navázány na tehdy aktuální procesy přeměny vesnice v ČSR. Pomocí široce pojaté mikrohistorické sondy z Dolního Lánova v tehdejší okrese Vrchlabí představuje situaci nově osídlované vesnice, která neměla pro zemědělství ty nejpříhodnější podmínky. Úspěšně hospodařit tu uměli buď ti, kdo tu žili po generace a disponovali zděděnými lokálně užitečnými informacemi, nebo ti, kdo si srovnatelné vědomosti přinesli z jiných zeměpisných oblastí, ale stejného oboru. Přesto to pro řadu lidí byla příležitost k novému začátku s poněkud lepšími výchozími podmínkami. Pestrá společnost se však dostala vlivem změněných politických poměrů do svým způsobem mezní situace, ve které se každý projevoval podle svých dosavadních životních zkušeností i měřítek hodnot. Druhou sledovanou lokalitou se pro autora staly Stěžery v tehdejší okrese Hradec Králové. Je jí věnováno nepoměrně méně prostoru: zdejší zemědělské družstvo vzniklo za jiných podmínek, stalo se funkční ekonomickou jednotkou a se změnou politickou situací se jeho členové vyrovnávali jiným způsobem. Autorovi tento příklad posloužil k úvahám o jiných polohách vývoje vesnice na přelomu 40. a 50. let 20. století. Na úvod své práce autor předřadil rozsáhlou kapitolu týkající se dosavadního zpracování tematiky v zemích, které patřily ve sledované době do sféry vlivu SSSR.

Autorovi se podařilo postihnout mnohvrstevnatost situace, ve které importovaná ideologická linie oslovila jenom část obyvatel vesnice a přitom nepřipouštěla přizpůsobení místním podmínkám. To se výrazněji projevilo v dosídleném Dolním Lánově, kde ve směsi nových osídlenců, z nichž většina měla poměrně pestrý předcházející osud, nebylo reálně možné dosáhnout jednolitého přístupu k diktovaným modelům a vývoj mohl vést až k hraničním situacím. Autor se zamýšlel nad praktickou podobou kolaborace, rezistence či spolupráce v daných politických podmínkách. Pro vyličení situace byl samozřejmě nejzajímavější aktivní odpor, který ve sledované lokalitě v určité fázi získal hodně akční podobu, a následná perzekuce měla rovněž odpovídající charakter. Nicméně ani forma aktivní spolupráce není v podání práce nezajímavá. Rezistence se popisuje obecně špatně: v principu takových postojů je zakleta nenápadnost a ta není dobrá pro následné historikovo zpracování. Je třeba připustit, že autor se s tím ve své práci vyrovnal solidně.

Otázkou tedy zůstává snad pouze zařazení podkapitoly 2.1.2. Východoasijská studia. Chování vesnického obyvatelstva v kontextu „*dominantních mocenských struktur*“ je sice myšlenka odpovídající tématu práce, ale čínský rolník vychází při vědomém odporu i rezistenci ze zcela jiných myšlenkových a kulturních kořenů a obecných stereotypů jednání než rolník evropský, byť by proti oběma stála podobně koncipovaná ideologie a z ní vyplývající mocenské mechanismy. Východoasijské poměry jsou vzdálené i pro rámcovou komparaci a pozornost věnovaná této skupině prací tak postrádá opodstatnění.

Práce je velmi solidně zakotvena v rozsáhlém studiu pramenů a její výsledky jsou zařazeny do kontextu dosavadního bádání. Vykazuje velmi dobrou znalost řemesla a nepodceňuje formální provedení. Ve všech směrech – podle mého názoru – splňuje parametry kladené na disertační práci.

Předloženou disertační práci Mgr. Jiřího Urbana doporučuji k obhajobě.

Pardubice, 24. dubna 2015

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.